

ԾԱԶԻԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԶԱՐԹԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԱՌՏՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՇԹԻ
ՋԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թիւ 28

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՏԻԳԻՆ ԶԱՊԷԼ Հ. ԱՍՏԱՆՈՒՐ
ՕՐԻՈՐԴ ՊԱՅԵԱՌ Յ. ՏԱՅԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ԶԱՊԷԼ ՀԱՄԲԻԿԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ Ն. ԱՔԻԼԵԱՆ

ՕՐԻՈՐԴ ՆԻՆԻ

ՕՐԻՈՐԴ ՄԱԹԻԼՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ՕՐԻՈՐԴ ՍՕՖԻ ԽԻՏԱՎԼԵՐՏԵԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

Գին 40 փարա

Տպագրութիւն ԵԱՂԻԿ, Կալաթա.

S. AGAYAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 ղրուշ. Վեցամսեայ 25 ղրուշ :

ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 ղրուշ. Վեցամսեայ 27 ղրուշ :

ԱՐՏԱՍՍԱՀԱՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք :

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար ղիմել մի՛ միայն՝

{زاغيك غزته سي}

درعليه ده غلطه ده قورشوللى خاندۀ نومرو ۷

Շ Ա. Բ Թ Ա. Թ Ե Ր Թ «Ծ Ա. Ղ Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Գուրչունլու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK,"

Constantinople, Galata, Kourchoum Han, N° 7.

Վ Ա Ճ Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԺԻՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻԻԹՈՑ

ՇԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎՇԱՆՃԵԱՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի Զապքիէ ֆասսէսի թիւ 63

Ապրանաց տեսակներու ճոխութեամբ ու չափաւոր գիներով ծախող հանրածանօթ այս հին վաճառատունը Եւրոպական առաջնակարգ գործարանաց հետ միշտ ունեցած յարաբերութեանց շնորհիւ կը գտնուի պատրաստ հաւաքածոյ մը ասեղնագործութեան եւ օժիտի վերաբերեալ նոր ու ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպասներ, աթլազ, թաւիշ, թաւթա, ոսկեղօծ ու արծաթեայ զուտ ու անզուտ թելեր (խաս եւ խամ սըրմա), ճերմակեղէնի համար ընտիր պոտէներ, վալանսիէն ու մետաքսէ թանթէլաներ, ճերմակքլթան, գաղղիական ընտիր շապիկի կերպասներ, բիքէներ, գունաւոր պաթիսթներ եւայլն եւայլն:

Զեռագործ բանուած ու սկսուած զանազան ճոխ նիւթոց հաւաքածոյ մը պատրաստ կը գտնուի:

Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառաց դպրոցական հաստատութեանց համար մասնաւոր զեղչ կ'ըլլայ:

Վաճառատան մէջ կը գտնուի միշտ պատրաստ ասեղնագործի գծագրիչ մը:

ՇԱՁԻԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(612) ԺԸ. ՏԱՐԻ—ԹԻԻ 28

46 ՄԱՐՏ 1906

ԱՆԿԵՂԾ ՖԵՄԻՆԻԶՄԸ

Ռուբեն Էմ. Բարձրիկեան, (45 տարեկան որ հանձնու շահագործութեամբ կը զբաղի, բոլոր հարստութիւնը վաճաճ և լեծ դաս մը հետապնդելով, որ իր թաղը պիտի վճռէ).

Տիկին Մարի Բարձրիկեան (30 տարեկան)

ՌՈՒԲԷՆ ԷՄ. (Սրահէն ներս մտնելով, զուարթութեամբ) բարե՛ւ Մարի՛, ճշմ., աս ի՞նչ ցուրտ, աս ի՞նչ ցուրտ է։

ՏԻԿ. ԲԱՐԶ. Բարե՛ւ (Իրարանցումով մէջտեղը կը ժողվաւ, և սեղանին վրայէն նամակ մը առնելով, շտապով չփակին տակ կը պահէ։ Յետոյ, թիկնաթու մը քշելով վառարանին քով) եկո՛ւր հոս կրակին քով նստէ։ (Ձեռքերը բռնելով) աս որչա՛փ մտեր ես։

ՌՈՒԲԷՆ ԷՄ. (Որ տեսած է կնոջը նամակը պահելը՝ դէմքը խոժոռելով, մեկուսի) վա՛յ, զաղանի՛ք, հա՞...։

ՏԻԿ. ԲԱՐԶ. (Ամուսնին կռնակը բարձ մը զետեղելով) սանկ կաթնէ որ քիչ մը հանգչիս, ով գիտէ որչա՛փ յոգնած ես։

ՌՈՒԲԷՆ ԷՄ. Հոգիս բերանս եկաւ. մինչեւ իրիկուն ասդին անգին վազեր եմ։

ՏԻԿ. ԲԱՐԶ. Է՛յ, դորժը ի՞նչ վիճակի մէջ է. այսօր վճիռ պիտի տրուի կ'ըսէիր առտուն։

ՌՈՒԲԷՆ ԷՄ. (Առանց պատասխանելու, չորս կողմը հոտոտելով) հի՛ւր ունէիր։

ՏԻԿ. ԲԱՐԶ. (Վարանելով) չէ՛, ի՞նչու հարցուցիր։

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Սենեակին մէջ մութ կայ. կարծեցի որ սիկառ ծխեր են :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Վառարանը աղէկ չի քաշեր կոր, անոր մութը ըլլալու է :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Հը՛մ, կարելի է : (Հեգնութեամբ) մինչեւ երէկ իրիկուն վառարանը բան մը հունէր, օգէն ըլլալու է :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Չեմ գիտեր :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Աչքերդ ի՞նչ են եղեր. լացեր ես :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Չէ՛, մութէն ըլլալու է :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Շատ կը ցաւիմ. որչա՛փ փափուկ էք, Տիկին, բժիշկ մը բերե՛նք :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Կատակը ձգէ. հիմակ իմ վրաս չխօսինք. դուն ի՞նչ բրիր, գործդ ի՞նչ եղաւ :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Ես ի՞նչ բրի, հա՛, ատիկա կ'ուզէք իմանալ. մինչեւ իրիկուն չարչարուեցայ, տառապեցայ, յոգնեցայ, մեցայ, ասդին անդին վազեցի, քրտնեցայ, մէկը համոզեցի, միւսին աղաչեցի, ասոր պաղատեցայ, անոր հետ կուռեցայ, ուրիշի մը երդում բրի, դեռ ուրիշի մըն ալ սուտ խօսեցայ. գիտե՛ք ինչու. որպէս ղի Տիկինը տունը հանգիստ ընէ, որպէս ղի Տիկինը հագուի, շքուի, այցելութեան երթայ, հիւրեր ընդունի... :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Ա՛խ, երանի թէ ձեռքէս դար, և փոխանակ տունը նստելու մտածելու, քու տեղդ քիչ մըն ալ ես աշխատէի և յոգնութիւնդ թեթեւցնէի :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Խօսքով. կին ըստած արարածը ծնած է այլը չարչարելու համար : Դուք գաղափար անգամ չունիք թէ ի՞նչեր կը կրեն այրերը, ի՞նչ զոհողութիւններ կ'ընեն, ի՞նչ պատասխանատուութիւններ կը ստանձնեն, ի՞նչ հոգերու, մտատանջութեանց կ'ենթարկուին, երբ դուք իրենցմէ շարունակ կը պահանջէք... :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. (Տխրութեամբ) ես ի՞նչ պահանջած ունիմ... :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Երանի՛ թէ պահանջես, հրամայես, կուրիս. ասոնք անկեղծ կնոջ զործեր են : Կնիկ մը իր ամուսինէն ամէն բան պահանջելու իրաւունք ունի : Զարգարսնքներ, գոհարեղէններ, կառքեր, զբօսանքներ, ամէն բան, ամէն բան, և ամուսին մը պարտական է անոր ամէն փափաքները գոհացնել : Կնոջ մը համար ամօթը՝ սուտ խօսիլն է, ամօթը՝ դայի խարխիւն է :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Չեմ հասկնար կոր :

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Չե՛ս հասկնար. հարկաւ չես հասկնար թէ ինձի պէս ապուշ ամուսին մը, որ տաք տարիէ ի վեր վրադ կը վստահէր, ինչպէ՛ս յանկարծ աչքը բացեր՝ ճշմարտութիւնը կը տեսնէ :

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Աստուած իմ, ի՞նչեր կ'ըսես կոր... արդեօք դատը կորսուեցաւ, ի՞նչ պատահեցաւ:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Դա՛տը, այո՛, դատը կորսուեցաւ, և աղէկ եւ դաւ: Այսուհետեւ ամէն դուռ դոցուած է մեզի դէմ, ոչ պարտք կրնանք ընել, ոչ ալ մէկէ մը ստակ փոխ առնել: Պիտի ստիպուինք այս տունը ծախել, խոհարարը ճամբել, դուն խոհանոց պիտի իջնես, եթէ երբեք եփելիք բան մը դտնենք, ապա թէ ոչ ցամաք հաց պիտի ուտես:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Այդչափ մի՛ յուզուիր, կ'աղաչեմ, գիտես որ ես ամէն բանի կը համակերպիմ: Ի՞նչ ընենք, Աստուած ողորմած է:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Այո՛, բայց մի՛ մոռնար թէ Աստուած խաբեւ բայի հետ գործ չունի:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Խաբեւա՞ն ով է:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Ես չեմ ապահովաբար:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. (Ձարմանքով) Ե՞ս եմ:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Քաղաքավարութիւնս չի ներեր որ աւելի նախատական անուն մը տամ քեզի:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. (Լալով) ո՛վ Աստուած, խելքին է եկեր:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Դժբախտաբար խելքս գլուխս է տակաւին, թէեւ կը նախընտրէի որ խելքս կորսնցուցած ըլլայի քան քու վրայ ունեցած վտանգութիւնս: Գիտես թէ ի՞նչ տառապանքներ կրեցի, ինչ նեղ օրեր անցուցի, բայց երբեք քաջութիւնս չկորսնցուցի, վասն զի երջանիկ էի քեզմով, և կ'ուզէի զքեզ երջանիկ ընել: Մինչեւ այսօր կրցածս, չկրցածս ալ ըրի որպէս զի դժբախտ չըլլաս, որպէս զի բանի մը չխորոտիս: Իմ նեղութիւններս քեզմէ ծածկեցի, պարտք ըրի, որպէս զի բանէ մը չղրկուիս... Բայց բաղդս անյաջող դնաց, ի՞նչ կրնայի ընել, ինքզինքս երբեք չմտածեցի, իմ արժանապատուութիւնս, իմ նախասիրութիւններս, ամէն բան, ամէն բան վտանգի գրի, որպէս զի դուն քու գիրքէդ չիջնես, եւ երբ յոգնած, զաղրած, սառ կտրած տուն կը դառնամ, տանս մէջ զիս կը խաբես... վառարանը չի քաշեր կոր, անա՞նկ չէ՞...:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. (Ժպտելով) ա՛տ է յարկութեանդ պատճառը:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Մէկը սիկառ ծխած էր հոս քիչ մը առաջ. կը հաճիք ըսել թէ ո՛վ էր:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Նպարավաճառը և մսավաճառը:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Ի՞նչ էր այն նամակը որ կուրծքիդ տակ պահեցիր:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Տեսա՞ր. ինչ ձախաւեր եմ, Աստուած իմ: (Նամակը կը հանէ սեղանին վրայ կը նետէ):

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. (կարդալով) «Ստորագրեալքս, մտալձառ Յա-
րութիւն և նպարտալձառ Սարգիս, վերջին անգամ կ'իմացնենք
ձեզի որ, եթէ մինչեւ կիրակի մեզի ունեցած պարտքերնիդ չվճա-
րէք, դատարան պիտի դիմենք, և ձեր բնական տունը արգելքի
տակ պիտի առնենք:» (Թուղթը ձեռքէն կը ձգէ): Աս է եղեր,
էյ, ասիկա ինձմէ ինչո՞ւ պահեցիր:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Խնչպէս ցոյց տայի. գիտէի թէ այս օրերս ինչ
նեղութեան մէջ էիր, գիտէի թէ երկու օրէ ի վեր ի՞նչ մոտաւան-
ջութիւններ ունէիր և քուն չէիր քնանար: Դեռ երէկ գիշեր ըսիր
որ եթէ դատերնիս կորսուէր, անձնատալան պիտի ըլլայիր: Ես, ի՞նչ
սիրտով կ'ուզէիր որ ցոյց տայի քեզի այս թուղթը և հոգերուդ
վրայ հոգ մըն ալ աւելցնէի, ի՞նչպէս պատմէի քեզի թէ հացա-
գործն ու նպարտալձառը եկան ծանր խօսքերով յուզեցին զիս
այսօր, երբ ես քու յուզմունքդ ամօքելու համար պատրաստ էի
ամէն ցաւ կրելու: Խնչպէս խոստովանէի քեզի իմ սրտատանջու-
թիւններս, արցունքներս, երբ դուն ամբողջ օրը յոգնած, մաած,
խռոված կուգայիր իմ քովս սիրտանք փնտռելու...:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Ա՛խ, Մարիս, ներէ՛, ներէ՛ ինձի, արժանի
չեմ ես քու սրտիդ և անձնուէր սիրոյդ. չառ բարձր կի՞ն ես դուն,
և ես դձուձ արարած մը որ պստիր երեւոյթէ մը խաբուելով
մոռցայ բոլոր անձնութիւններդ, կասկածեցայ վրայդ, և վի-
րաւորեցի դքեզ, ներէ՛ ինձի որ սիրտդ ցաւցուցի...: Բայց Աստ-
ուած արդար է. և քու սրտիդ համեմատ վարձատրեց դքեզ, ո-
րովհետեւ սուս խօսեցայ քեզի. դատերնիս կորսուած չէ:

ՏԻԿ. ԲԱՐՁ. Հապա՞...:

ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. Շահուած:

ԶԱՊԷԼ Է. ԱՍՍՏՈՒՐ

ԲՕՐԻ ԻՏԷԱԼ ԿԻՆԸ

Բօր չառ մը հակառական կարծիքներ յայտնած է կնոջ մա-
սին, և կարծես իր ըսածներուն իբրեւ չքմեղանք՝ կ'եզրակացնէ
թէ «հակասութիւնն արդէն կնոջ կատարելութիւնն իսկ է»:

Ըստ Բօքի, կանանց մեծագոյն մասը նկարագիր չունի. «կա-
կուղ մետաղ մըն է ան, հոն թողուած ապուրրութիւնները աւելա-
կան չեն կրնար ըլլալ»:

Բօլրի՞ճ ալ, Բօքի համակարծիք, կ'ըսէ. «ամէն մարդ կը բաղձայ

կատարեալ կին մը ունենալ իբր կին, կիներ որոնք իրենց ամուսնոյն իմացականութեան համապատասխանող և զայն վերլուծող միտքեր չունենան, այլ ունենան սիրտ մը որ ամուսնոյն սրտին հետ ներդաշնակօրէն բարախէ, ու անոր հետ ու անոր համար միայն զգայ» :

Բօքի նկարագրած խոէալ կինը գեղեցիկ յատկութիւններու ծրար մըն է միայն, միութեան շղթան, կեանքը կը պակսի հոն :

Բարձր դասու. կինը միայն գոյութիւն ունի իրեն համար, կին մը որ կը սիրէ ձոխութիւնը, պերճանքը, ոչ շատ մտացի, կին մը որ ոչ թէ աչքերը «չլացնէ» այլ «մտածումը բարձրացնէ» և «սրտէն խօսի» : Շատ կիներ թէեւ զուրկ արտադրող բարձր իմացականութենէ մը, զարմանալի յարմարութիւնը ունին մտածումը արծարծելու, որով անուղղակի կերպով պատճառ կ'ըլլան զարգացուցիչ մեծ գաղափարներու մարմնացումին :

«Կան կիներ ալ, կ'ըսէ Բօք, որոնց վրայ կը տեսնուի հոգեյոյզ մեղամաղձոտութիւն մը որ անգիտակցաբար կը վրդովէ հոգին անոնց՝ որոնց հետ յարաբերութեան մէջ կը մտնեն, կ'արթնցնեն մարդուն մէջ ինչ որ կայ թաքուն և զայն դործօն ու արդիւնաւոր վիճակի մը կ'ենթարկեն» :

Եւ արդարեւ այս կարողութիւնը կնոջ առանձնայատկութիւնն է :

Բօքի խոէալ կինը դուարթաբարոյ ալ է, կեանքը ապրելութեան լաւագոյնը՝ զոր լուսատեսութիւն կ'անուանենք, երբեք չդադրիր բաղձալի ըլլալէ կնոջ մէջ. այդ մարդուն ընկճեալ և յուսահատ վիճակը արդահատելի է ըսոյ՝ տանելի, սակայն այն յարկին տակ ապրիլ յոռետես կնոջ մը հետ, անհանդուրժելի է այդ. այն կինը ընտանեկան յարկին մէջ՝ որ սպառնացող ամպերուն տակէն գլուխ յուսոյ նշոյլ մը նշմարել, այն որ ժպտոր շրթունքներուն վրայ կուրծք կուտայ զժուարութեանց, այդ կինը իր տան նախախնամութիւնն է և ո՞վ չհիանարկորովի և ժպտուն այդ էակին վրայ :

Բօք կ'ըսէ «կինը միշտ կ'իշխէ իր ամուսնոյն վրայ առանց երբեք զգալի ընել տալու իր իշխանութիւնը, իր սիրուն համակերպութեամբ կը հրապուրէ իր այրը, սակայն իր այդ համակերպութեան մէջ կը կայանայ իր տիրապետութիւնը» :

Հոս Բօք մատը կը դնէ կնոջ ամէնէն հիմնական յատկութեանը վրայ, կինը կը համակերպի որ յաղթէ «She stoops to conquer», Իր այս հակումը եթէ համակրութեան հանդիպի «սրադասութիւն» կը դառնայ, իսկ եթէ անտարբեր սրտի մը հետ գործ ունենայ, կ'այլտեսի ու «խորամանկութիւն» կը կոչուի :

Բօք երկու սեռերը իրարու հետ բաղդատելով կ'ըսէ «կինը կաւուղ այր մըն է», ամբողջ սեռ մը մէկ ջուրով լուալը անիրաւութիւն է անշուշտ. կարելի է գանոնք չափել միեւնոյն չափով,

քանզի այլ մարդուն դարերու իմացական գործունէութիւնը անմիջապէս պիտի ջախջախէր կիներ որ հազիւ կը սկսի խլրտիլ իմացական աշխարհին մէջ» :

Բօլրիճ անգամ մը բաժակահառի մը մէջ կ'ըսէր «այրը երկու էակներուն գերագոյնը ըլլալ ստիճանուած կը թուի, սակայն եթէ իրականին դանք, կարծեմ կիները ընդհանրապէս այրերէն աւելի գերադաս են» :

Ասկէ աւելի արդարացի կարծիք չէր կրնար յայտնուիլ. անմէնքն ալ հաճեալ թողած ըլլալու են սեղանը, այրը իր ստիճանեալ գերակայութեամբ հպարտ, իսկ կիներ իր ձեռք անցուցած գերադասութեամբ գոհ :

ՊԱՅՏԱՌ 3. ՏԱՅԵԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ն Ո Ւ Է Ր Ն Ե Ր

Ամասիայէն Սմբատ էֆ. Ֆէրհատ՝ տեղւոյն աղջկանց վարժարանին համար մէկ տարեկան, և Պօլսէն գրասէր անձ մը՝ Կեսարիոյ Արամեան վարժարանին համար կէս տարեկան Ծաղիկ նուիրած ըլլալով, առաջինը Ն թիւէն և երկրորդն ալ, Ձճրդ թիւէն սկսած ենք զրկել իրենց հասցէներուն :

Վ Է Ր Տ Ի

Վէրտիի կենսադիրներէն ամէնէն նշանաւորը եղած է Արթիւր Բուժէն որուն գիրքէն կը քաղենք Վէրտիի կեանքին մէկ համառօտ պատմութիւնը :

Վէրտի ծնած է 1813 Հոկտեմբեր 13ին Ռոնգուլի մէջ, մինչ կենսադիրներէն շատերը կը կարծեն թէ 1814 Հոկտեմբեր 9ին Պիւսէթօ ծնած ըլլայ, ինչ որ սխալ է : Իր ծնողքը, միջակ դասուկարգի մարդիկ, պղտիկ պանդոկ մը կը բանեցնէին Ռոնգուլի մէջ, որ Բարմէի դքսութեան մէկ պզտիկ գիւղն էր հազիւ 200 բնակիչով : Պանդոկ-սրճարանին հասոյթը շատ քիչ ըլլալով ստիպուած էին անոր կցել նալարեղէնի և ըմպելիքի մթերք մը. այսպիսի միջոցներով հազիւ կրցած էին իրենց խեղճ պիւտճէին մուտքը ելքին հաւասարեցնել, երբ ծնաւ պղտիկ Ժողէֆ որ նոր ծախքերու դուռ բացաւ :

Ռոնգուլի գիւղը երբեմն շրջուն նուագածուի մը այցելութիւնը կ'ընդունէր որ ողորմելի ձայներ կը հանէր իր հնութիւն դարձած ջութակով : Այս մարդը յաճախ կը կենար պանդոկին դիմն առջեւ

քանի մը ժողովրդական երգեր նուագելու համար, որոնց փոխարէն առատապէս կը վարձատրուէր:

Պզտիկ Վէրտի որ բաւական մեծցած էր, նուագածունն եկած օրերը բոլորովին կը փոխուէր, յափշտակուած մտիկ կ'ընէր յայն, հետզհետէ կը կապուէր անոր, դէպի այն կը դիմէր ինչպէս ծարաւ մարդ մը որ կը յարձակի հեռուէն տեսնուած աղբիւրի մը վրայ, առանց մտածելու որ յստա՞կ թէ պղտոր է ան:

Շրջուն նուագածունն որ Պակասէ կը կոչուէր, առաջին կայծը եղաւ որ մեծ երաժշտագէտին հոգւոյն մէջ արծարծեց կրակը եւ արուեստագիտական ներշնչումները: Պզտիկ մանչուկը ապշած կը մնար Պակասէն մտիկ ըրած ատեն եւ այդ անկապակից խաղերը իրեն համար իտէալ լեզուի մը, որ իր հոգւոյն կը խօսէր, անորոշ բայց իրական արձագանքն էին:

Պակասէ իր ասկիարութեան մէջ իսկ ինքզինքը հպարտ կը զգար տեսնելով որ անգուսպ հետաքրքրութեան մը առարկան եղած է: Ինչ քիչ սկսաւ համակրել տղուն եւ իր, համեստ սլանդոկին առջեւ այցելութիւնները հետզհետէ երկարեց, աւելին իսկ ըրաւ, որպէս զի իր խեղճ ջութակը, որուն անբաւականութեանը համոզուած էր, առանձին չըլլայ տղու մը երաժշտական առաջին զարգացման դժուարին դարձին մէջ, անոր կցեց թաւ ջութակ մըն ալ:

Երջանիկ օր մը եղաւ այն օրը, երբ մեր պլտլիկը տեսաւ հօրենական տանը առջեւ երկու նուագածուններուն կենալը: Այդ օրը այնպիսի տարօրինակ ազդեցութիւն մը կը կարգացուէր տղուն դէմքին վրայ, որ Պակասէ յուզուած՝ դիմեց անոր հօրը խնդրելու որ արտօնէ տղան նուագի դաս առնելու:

Տրուած խորհուրդը ընդունուեցաւ. ծնողքը, հպարտ՝ մտածելով որ տղան օր մը պիտի կարենայ Ռոնգուլի եկեղեցւոյն երգեհօնը ածել, բնաւ ընդդիմութիւն չըրին այն կոչման դէմ, զոր շնորհուն նուագածուն գուշակած էր: Տարիներ ետքը, իր յաջողութեանց զէնիթը հասած Վէրտի ծննդավայրէն անցած ատեն գտաւ Պակասէն, ծերացած, անկարող եւ ստիպուած տակաւին փողոցները թափառիլ, հոգ տարաւ անոր, գրպանը ուտելիքով լեցուց եւ առատօրէն վճարեց այն քանի մը եղանակներուն փոխարժէքը զոր ծեր ջութակահարը ածեց իրեն: Շատ անգամ զայն իր քով կը կանչէր. նախկին նուագահանդէսները կը վերակսէին՝ որոնք կարծես մեծ հեղինակին մտքին մէջ անցեալ յիշատակներ կ'արթնցնէին: Վէրտի երբեք չմոռցաւ ինչ որ ըրած էր իրեն շրջուն նուագածուն եւ իրաւամբ, որովհետեւ առանց Պակասէի կրնար իր գիւղին մէկ անկիւնը մնալ աննշան, անծանօթ:

Վէրտի իր փափաքին հասած էր, ծնողքէն՝ նուագ սորվելու արտօնութիւնը առնուած էր, բայց այդ պղտիկ գիւղին մէջ ինչպէս սորվիլ, որմէ դաս առնել, յետոյ, ինչ նուագ ընտրել, որ մը Վէրտի յանկարծ լարաւոր նուագարանի մը տէր եղաւ, տեսակ մը հին ձեւ դաշնակ *épinette* անուն, բայց այն ալ չափազանց հին և մաշած էր. հայրը իր փոքրիկ խնայողութիւններով հաղիւ հազ զայն կրցած էր գնել քահանայէ մը, որուն գործածութեան մէջ նուագարանը իր ստեղնաշարերէն և լարերէն մաս մը կորսնցուցած էր: Նուագարանին ներսի կողմը արձանադրութիւն մը փակցուած էր զոր տաղանդաւոր երաժիշտը սուրբ մատուցի մը պէս կը պահէ իւր յիշատակ իր մանկութեան եւ նուագի նախափորձերուն: Ահա դրուածը. «ես ինքս Սթէֆանո Գալալէթի, նորողեցի այս գործիքը, ներքին մասերը կաշիով պատեցի, յաւելուածական մասեր զետեղեցի վրան. և այս ամէնը ըրի ձրիարար, միայն տեսնելով պղտիկ Վէրտին յարմարութիւնը, ինչ որ բաւական էր զիս գոհացնելու. — 1821 տարի):

Վէրտի հաղիւ ութը տարեկան կար, երբ սկսաւ ընդունիլ իր ասպագայ արուեստագիտական խոստումներուն վրայ եղած վստահութեան և յարգանքի ցոյցերը:

Նուագի մը տէր, դասատուն միայն կը պահէր, միայն թէ ընտրութիւնը շատ գիւրին եղաւ, որովհետեւ Ռոնգուլի մէջ դաս տալու կարող մէկ անձ մը միայն կար, այն ալ եկեղեցւոյն երգչո-նահարը, ծեր Պէսթրօչին էր:

Տղուն առաջգիմութիւնը շատ շուտ եղաւ, այնքան շուտ որ երեք տարիէն կրցաւ աշակերտը դասատուին յաջորդել: Պղտիկը արդէն կրնար իր հացը շահիլ. Ռոնգուլի եկեղեցին երգչոնահարին կը վճարէր տարեկան 36 ֆրանք, բայց հայր Վէրտի մէկ խնդրանքին վրայ, զայն 40 ֆրանքի բարձրացուցին: Բայց յուղարկաւորութեանց և հարսնիքներու շահով՝ կրնար այդ գործը 100 ֆրանքի բերել, ինչ որ մեծ բան մըն էր այդ հասակը սղու մը համար:

Վէրտի այնպիսի կէտի մը հասած էր որ իր դասերը չարու-նակելու համար Ռոնգուլի գիւղին միջոցները անբաւական էին, ծնողքն ալ ըմբռնեցին այդպէս ըլլալը և խելացութիւն համարեցին զինքը մօտակայ մեծ քաղաքը, Պուսէթօ զրկել, ուր կրնար առաջ տանիլ իր կիսատ դաստիարակութիւնը և երաժշտական աշխատու-թիւնները: Որովհետեւ այս ընտանիքին դրամական վիճակը մեծ բարւոքում մը կրած չէր, ուստի Վէրտի ստիպուեցաւ այդ մեծ քաղաքին մէջ հօրը քաղաքակից մէկ կօշկակարին տունը բնակիլ՝ օրական 60 փարայ վարձքով: Ինչ վերջը պղտիկ մանչուկը, որուն

առաջդիմութիւնը շատ արագ էր ու կրնար արդէն կարդալ, դրել եւ հաշուել, հօրը պանդոկին հայթայթիչներէն Պարէճձի քով պաշտօնի մտաւ. կը վախցուէր որ տղան այդ պաշտօնին մէջ չկարենար իր երաժշտական աշխատութիւնները առաջ տանիլ, բայց ընդհակառակը եղաւ: Անթօնիօ Պարէճձի իր գործէն աւելի կը գրադէր նուագով եւ Պուսէթօյի երաժշտական ընկերութեան նախագահն էր. իր տանը մէջ էր որ բոլոր փորձերը կը կատարուէին, եւ հոն էր որ հանրային ներկայացումներ տեղի կ'ունենային:

Ուրեմն հոն կը հաւաքուէին քաղաքին բոլոր արուեստագէտները եւ արուեստասէրները: Վէրտի, իր գործը աւարտելէ ետքը, չմոռնանք ըսել թէ պաշտօնին մէջ ընաւ չէր թերանար, կը փութար անոնց քով եւ ականջները լարած մտիկ կ'ընէր զիրենք այնքան յափշտակութեամբ, որ ծերունի Բրօվէչչիին, քաղաքին մայր եկեղեցւոյն երգէոնահարին ուշադրութիւնը գրաւեց եւ հաւանեցաւ անոր դասեր տալ, ինչ որ մեծ գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ՝ եւ Վէրտի ինքզինքը կրցաւ նուիրել այն արուեստին որ զինքը պիտի անմահացնէր: Կ'ըսեն թէ այն նուագարանը, զոր ունէր Վէրտի իր գիւղին մէջ եւ ուր որ երթար հետը կը պտտցնէր, այդ միջոցին այլեւս չառ ծերացած էր, ձայնը մարած, այնպէս որ անգործածելի նկատուեցաւ: Այս անսպասելիութեան ալ առաջքը առնելու համար, Պարէճձի թոյլատրեց պզտիկ աշկերտին իր աղջկան Մարկրիթին դաշնակը գործածել: Երկու տղաքը զիրար յաճախ կը տեսնէին եւ այդ օրերէն կը սկսին իրենց սիրային յարաբերութիւնները որոնք ասպագային երկուքին միացումովը պիտի վերջանային:

Բրօվէչչի շուտով հասկցաւ իր նոր աշակերտին բնութիւնը եւ խառնուածքը: Արգիլեց անոր դասական գործերէ գուրս բաներ նուագել, միայն կրնար երբեմն երբեմն ինքնատիպ կոտորներ արտադրել. երաժշտական ընկերութիւնն ալ իր նոր արտադրութիւններուն ընդունարանն էր, ինչ որ մեծ բազդ մը հղաւ իրեն համար:

Վէրտի օր ըստ օրէ աւելցուց իր հեղինակութիւնները, մեծ քանակութեամբ երաժշտական կոտորներ գրեց. դաստոտուն այլ եւս ծերացած ըլլալով՝ գործէ քաշուեցաւ եւ երաժշտական ընկերութեան մէջ ունեցած տեղը յանձնեց Վէրտիին. անկէ ետքը երաժիշտը ստիպուեցաւ ինքնին աշխատիլ եւ ինքզինքը սրբադրել ինչ որ մեծ օգուտ ունեցաւ իրեն համար: Քիչ քիչ այդ ընկերական շրջանակը սկսաւ նեղ զալ իրեն: Մեծ փափաք ունէր Միլան երթալ եւ հոն աւարտել իր երաժշտական դասերը: Ուղեց քաղաքին conservatoire մասնէ, իրօք ալ ներկայացաւ օր մը Ֆրանչէսքօ Պազէլի, որ զինքը քննելէ վերջը ըսաւ թէ զինքը իբր ա-

շակերտ չէր ընդունիր։ Վէրտի այդ դէպքէն վերջ այսպէս կը գրէ. «Conservatoireին մէջ տեսա՛յ մը քննութիւն անցուցի նոյն կայացնելով յօրինած կտորներս և Պաղէլիի ու ուրիշներուն առջեւ դաշնակի վրայ բան մը ածելով։ Ութը օր ետքը ծեր Ռօլլային ներկայացայ, որուն մասնաւոր յանձնարարաւոր տարած էի դասատուիս Ֆէրտինանտօ Բրօվէչչիի կողմէ, հասկնալու համար քննութեանս արդիւնքը, Ռօլլա ըսաւ. «conservatoire մի մտնիր, այլ քաղաքին մէջէն դասատու մը ընտրէ», ինքն ալ իր կարգին յանձնարարեց Լավինեան, ասկէ զատ բան մը չհասկցայ այդ օրունան արդիւնքին վրայ, ոչ ոք հարցումներուս պատասխանեց։»

Վէրտի հետեւեցաւ Ռօլլայի խորհուրդին. Լավինեան ընտրեց իբր ուսուցիչ որ առաջին դասէն իսկ գուշակեց իր աշակերտին հանձարը և միշտ կ'ըսէր Պարէձձիի, երբ պզտիկին վրայ լուր առնել գար, — ասիկա շատ առաջ պիտի երթայ և պատիւ պիտի բերէ իրեն ու կառավարութեան։

Լավինեա չէր սխալեր, իր գուշակութիւնը քիչ ատենէն պիտի կատարուէր։

Ահա այսպէս սկսած է կեանքը խառնացի մեծ արուեստագէտին որ ամբողջ կէս դար մը փայլեցաւ երաժշտական հորիզոնին վրայ։ Չէ եղած արուեստագէտ մը որ Aïdaի և Falstaffի հեղինակին չափ յարգուած ըլլայ. յարգանք կ'ըսեմ և ոչ թէ հիացում, որովհետեւ մարդ կրնայ հոգեկան վիճակի մը մէջ մեկուն վրայ հիմնալ առանց զայն յարգելու, քանի որ այս վերջինը ազդեցութեան մը արդիւնքը չէ, այլ արամբարանութեան մը եզրակացութիւնը։

Վէրտի հեղինակած է բազմաթիւ կտորներ, որոնց մէջ նշանաւոր եղած են Aïdaէ և Falstaffէ զատ Force du Destin, Trouvère, Don Carlos, եւայլն։

Հեղինակը հակառակ իր գեղջուկ ծագումին, բարձր գաղափարներ և զգացումներ ունէր, կտորի մը ձեռնարկելէ առաջ կ'ուսումնասիրէր ժողովուրդին երաժշտական հակումները. չկայ երաժիշտ մը որ իրեն չափ ժողովրդականութիւն չահած և փնտրուած ըլլայ։

Իրմէ շատ աւելի բարձրեր կրնան եղած ըլլալ, բայց ինք է և պիտի մնայ ժողովուրդին նախասիրած հեղինակը երաժշտութեան մէջ։ Սա ճշմարիտ է թէ, բոլոր ողբերգութիւններուն մէջ քիչ մը ուժգին երբեմն ալ կոչու հանդիսացած է, խաղերուն կազմութիւնները հովուերգական մեղմութենէ աւելի իրական կեանքի մը, տառապող հոգւոյ մը ազդական են։ Ամէն վայրկեան իր քաշած

նեղութիւնները և պատահած դժուարութիւնները կը պատկերանան զինքը մօտիկ ընողին աչքին առջեւ :

Բայց Վէրտի կրօյած է այդ կեանքի սլայքարին մէջ յաղթող հանդիսանալ և միշտ առաջ երթալ . նոյն խակ վաթսուս տարեկան նէն ետքը շարունակած է իր գործը և միշտ յարմարած ժամանակին ճաշակին ու զգացումներուն , այսպէս յարատեւութեան եւ հաստատամտութեան կենդանի օրինակը ըլլալով բոլոր արուեստագէտներուն :

ԶԱՊԷԼ ՀԱՄԲԻԿԵԱՆ

Մ Ե Ք Ժ Ո Ի Մ Ս

X . . . ին

Ըզգոյշ ֆայեր, ջրիար ձայն մը կերկերուն
Ըսքափեցին երգանքիս յողորջուն:

Դեմքս զրտայ ըզեզ գեղուն մի խանդով,
Թըռքուար ջրծոյն շըրքանցի վրայ վառ ժըպիս,
Ու սիրոյդ հուր աչերուդ մէջ հոգեթով,
Ուր կարդայի անեղ խըռովսն հոգիիդ.
Ըզգայի քե ինչե՛ր կ'անցնին կոյս սրսեդ,
Տաք քառ մը դուն կը յուսայիր ինձմէ գեթ,
Հուս մը ձեռքի, կամ ժըպիս մը սիրական
Կըսպասեիր . . . պատահե՛ր դառն եղաւ սակայն:

Փունջ մը հստայ, ովկեան մըն ալ արտասուք
Սիրոյ սրսիդ ինձ յայտնեցին անեղ սուգ:

Լըռի՛ն, յուզուա՛ծ, աչքդ աչիս մէջ մընար,
Կըդայիր տալ զոգցես հոգիդ անձկադի,
Հիւանդ կուրծքդ միշտ կը հեւար անդադար,
Կարծես պատուիր յուզումներեդ դառնադի:
«Բեզ կը սիրեմ» մընեցեցիր, «չե՛ս սիրեր . . . »
«Ո՛չ» պատասխան տուաւ սիրքս անտարբեր:
Գըլուխդ ինկաւ կուրծքիդ վրայ սիրայոյզ,
Ու հո՛ն տեսար անհուն սերըդ, քայց անյո՛յս . . . :

Բանի՛ք ջրխուր, ճեսնել զինքը որ կուշայ
Մի սիրամերժ սրբի հանդէպ անըզգայ:

Ձեռքս առիր դողողոջ ձեռքիդ մէջ փափուկ,
Հատաչներովդ այրեցիր մորթն՝ սառն ձեռքիս,
Ջո՛ւր խնդրեցիր աչքս արցունք խուսափուկ,
— Անկեղծ նշանն անկեղծ սիրոյ, ո՛ր հոգիս, —
«Աւա՛ղ, չե՛ս սիրեր, անգո՛ւր» դուն հրժժեցիր
Լաշահառայ, յուզումներեդ մնացիր:
Իսկ ես՝ խռոխս, մոլեգին քեզ ցոյց տայի
Դուռն՝ ուրիշ դուրս փողոցն եր շուռ, ամայի՛ . . . :
Ն. ԱՔԻԼԵԱՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՆՈՋ ՄԸ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

Գրեց՝ ՀԱՅԿԱՆՈՅԵ ՄՍԻՒՐ

Կալաց, 16 Օգոստոս 1900

Պզախի՛կ Մայր,

Եթէ քանի մը օրերէ իվեր քեզի չկրցայ դրել սլառճառը այն
է որ հափաղանց նեղուած՝ ե դրեթէ տեսակ մը ընդարմացած վի-
ճակ ունէի Տիկ. Բլառայի մեկնումին առթիւ: Օ՛հ, չես կրնար ե-
րեւակայել, մա՛յր, թէ որչափ տառապեցանք ես ու Ժիւլ, զինքը
չողեկաւքին յանձնելէ վերադարձնուս: Իրաւ է թէ պզտիկ միջոցի
մը համար կը մեկնէր, բայց նորէն չէինք կրնար համոզուիլ այդ
իրողութեան: Վիէննա մեկնեցաւ, անպայման միջոցի մը համար,
ուր մէկ քանի քուղէններու ձեռք անցուցած իրաւունքներ կարգի
դնելէ վերջ պիտի վերադառնայ նորէն Կալաց: Այդ ժամանակը
թերեւս աւելի երկայն տեւէ, ե. թերեւս աւելի կարճ, այդ ոչ մէ-
կերնիս գիտենք: Բոլորովին մտերմական պահ մըն էր, մեր ողջերթի
հաւաքումը կայարանին մէջ. միայն չորս հոգի ներկայ էինք հոն.
Տիկ. Բլառան՝ որ դուցէ պիտի թուէր մեր ձեռքէն, Ժիւլ, ես եւ
երկաթուղիի գլխաւոր պաշտօնեաներէն չէկ երիտասարդ պարոն մը,

որ տիկինին համակիր ծանօթներէն մին է եղած կարճատեւ տեսակ-
ցութեանէ մը ի վեր: Կը տեսնես, թէ այդ կինը մոգական չես գի-
տեր ինչը ունի, հակառակ իր ճերմկելու հակ դիտուն, գիւթեղու
ամէնէն եռանդուններն ու ամէնէն անտարբերներն իսկ, իր համակ-
րելի գոյացութեամբ: Բայց այդ չէ որ ըսել պիտի ուզէի ես հիմայ.
կ'ուզեմ անդրադառնալ նորէն ճշմարտապէս յուզիչ և սրտազբաւ
պահուն զոր անցուցինք կայարանին մէջ, ածուխին և մուխին խիստ
ներշնչումներուն տակ: Անգամ մըն ալ ասկէ առաջ զգացած էի
այս տպաւորութիւնը, երբ դուն և մեր բոլոր մտերիւմները զիս ա-
մուսնոյս յանձնեցիք Սիրքէճիէն, հոս հաստատուելու համար: Այդ
վայրկեանն ալ աչքիս առջեւ բերելով՝ կրկնապէս յուզուած էի, նոյն
պահուն ամէնէն տխուր երանդներով կեանքը կը պատկերանար աչ-
քիս, ու հազար զգայնական տարօրինակ մտածումներ զիս կ'ընկ-
նէին: Քանի կը տեսնէի այդ Բառմէն Սիւլվայի և քու դիմադծու
թեանդ մէջ տարուբերող տիկին Բլաւան, որ տխուր էր չափազանց
իր մեկնումին համար, այնքան սիրտս կ'ելլէր: Իր խաժուկ եւ անբը-
ջային աչքերը մոռացութեան մը անհուն սահմանը կ'եզերէին կար-
ծես, և ինծի այնպէս կը թուէր, յուզմանս մէջ, որ անոնք այլեւս
չպիտի գգուէին մօտաւոր մտերմութեան մը բազմալի իրականու-
թիւնը. չէի յազենար իր խոսքերը ընդերկա՛ր ընդերկա՛ր գի-
տելով, և անոնց ամէն մէկ կլորիկ ծալքերուն տակ ընտանեկան
գաղտնիքներ պահուած կը գուշակէի, իր անձին համար վտանգա-
ւոր, վնասակար անակնկալներ, անյայտ վիշտեր վերջապէս, ու
ընց ամէնուն կը կարծէի թէ զո՛հ պիտի երթար տիկին Բլաւան.
այս յուռութի նախզգուշութիւններս կը վարանէի սակայն պարզեւէ
ընկերակիցներուս, վախնալով անոնց այրական կծու ծաղրանք-
ներէն, այն յոխորտ ետութիւններէն, որոնք այրերուն միայն յատուկ
են: Վայրի եզնիկի մը պէս կը դողդողայի միայն, և իմ վնուկի մտա-
ծումներս զիս կ'ամրապնդէին երկչոտ բնազդիս մէջ: Իրաւունք ու-
նէի թերեւս, կամ բնա՛ւ, այդ՝ ապագային պիտի յայտնուի, ա՛յն
ատեն՝ երբ վերադառնայ, ամէն պարագայի մէջ կանայցի տկարու-
թիւններ են ասոնք, որ մեր զգայնատութիւնը, մեր հոգին կը
յատկանշեն հազորդական թրթռացումներու մէջ:

Վերջին պահուն երբ իր նուրբ ու ոսկրուտ ձեւքը յարգանքով
մը կը սեղմէի, հիւանդութեան պէս սարսուռ մը անցաւ գլխէս
մինչեւ ոտքս, որուն նկատմամբ անտարբեր չմիային ժիւլ և չէկ
պարոն Ռօմիւսը: Ժիւլ անհանգիստ կը թուէր նաեւ, բայց անօրի-
նակ գուրդուրանքով մը իր բազուկովը ամրապնդեց զիս մէջքէս:
Միւս երիտասարդը նուազ խոհուն չէր: Իր անորոշ գոյնով աչքերը
բանի մը կը մտածէին, թէ եւս պաշտօնին բերմամբ ա՛յնքան վարժ ըլլա-

լու էր ինք երթեւեկութեան գործերու : Իր լայն , անձեւ ու ցցուն ուսերը որոշապէս թուլութիւն մը կը կրէին , յայտնի էր , վասն զի իր վերարկուն գրպաններուն մէջ անցուած ձեռքերը տակաւ վար կը հակէին , պաշտօնական երկայն ու լայն վերարկուն ետին չեղ ու կողմնակի ծամածռումներ մը յառաջ բերելով : Այս դիրքին մէջ երկար մնաց . մինչեւ որ վերջին պահուն վակոնին դռները դոցուելուն ժիւղ օդնեց տիկին Քլաուային իր քղանցքները զրան ձեղքին մէջ չճմաթկելու ստիպողական ժողվուտութիւն : Օտարականը սառ մտածկոտութեամբ մը պաշարուած էր , որ միշտ գաղտնի մնայ մինէ թէպէս . բայց ամէն տարակոյսէ վեր , չափազանց զգայուն բնութեան մը հետեւանքն էր , որ կ'արդիւնէր զինքը պերճախօս ըլլալէ , ինչպէս նոյնը ըրած էր ամէնուս : Բայց ան անբաղդատելիօրէն տարբեր բան մը ունէր , զոր չկրցանք կռահել : Մինչեւ շոգեկառքին առաջին սոյլը նոյն անշարժ դիրքին մէջն էր , իրեն ուղղած հարցումներուն հազիւ պատասխանելու չափ յօժարութեամբ : Երկրորդ և վերջին սոյլին միայն իր ժօքէն վարժ չարժուով մը վար առաւ գլխէն , ու կեցաւ այդպէս մինչեւ որ առջեւի անիւները առաջին դանդաղ թաւալում մը առին , և ամուսնի փոշիով թանձրացած շոգին իր ոլորապտոյտ ու յորձանուտ դարգմանակը ոլորակեց այդ ճնշուած մթնոլորտին խաւերուն մէջ , եւս նոյն ու ջղապիւրկ բարախումներ տալով մեր սրտերուն երկար արձակուած ակնարկներու մէջ : Երեքս ալ մեր ծանրացած գլուխները դացինք տաքցնել մօտակայ դրօսավայրի մը վիճնակաւ ազդու դարեջուրի փրփուրներով : Մեզի պէս ըրին նաեւ խուռն ընտանիքները , զորս մեր յուզումէն չէինք նշմարած իսկ բաժանման որահին մէջ : Այս մթնոլորտին մէջ անկարելի էր զուարթ դէմք մը նշմարել , ոչ ոք արդէն մտքէն կ'անցընէր իրարու վիճակ տեղեկացնող նայուածքով մը չափչիւղ զիրար . վիշտերը կը հալածուէին կարծես լարեջուրի առատ սպառումներով : Տաք ու անտանելի դարձած էր օդը . աւանդներներու զանազան իրար չընող պէսպիսութիւններով կը ծանրաբեռնուէին մեր սոսամոքները : Գինովութեան հետեւանքով դարեջուրի գաւաթին մէջ ինկած հաւկիթի փշուրներ , սանտուիչի կրծած ու մուցուած կէս պատառ մը , ձկնկիթի սալատին մէջ ինկած քօռնիչօնի կէս մը , ամբողջ սիրտ խառնուածք երեւոյթ մը կուտար մեր սեղանին , որուն վրայ սակայն հետզհետէ աղսպարանքները կը բազմապատկուէին ժիւղի և Պ . Ռօմիուսի կողմէ : Այս չէկ ուղարկու բարեկամնիս կը բաւականանար միայն իր դարեջուրի գաւաթին մէկ ումզով յատակը բերելէն վերջ ձկնկիթի մէջ խառնուած խոզի երչիկ մը ուտելով՝ առանց հաճարի հացի մը օժանդակութեան : Ժիւղ ու ես ամէնէն ծանրացած գլուխները կը կրէինք : Ժիւղ մա-

նաւանդ մրցման ելլելով օտարական պարոնին հետ, աղէկ մը քաղաքը տուած էր, և քովէն պղտիկ կամիթներով՝ անհանգիստ կ'ընէր զիս կամացուկ մը, բարակ սեւ պեխերուն տակէն ծիծաղի մը ճնշուն ազդեցութիւնը չկրնալով զսպել: Իմ առաջարկութեամբս ոտքի ելանք և սիրալիր բարեւներով իրարմէ՛ զատուեցանք, նոյն գիշերուան համար պարոնը մեր տունը ճաշի հրաւիրելով:

Այդ գիշերն ալ թէպէտ՝ զուարթ ըմպելիներու ազդեցութեան տակ՝ բայց բնաւ չմոռցանք տիկին Քլառային մեկնումէն կրած ազդեցութիւննիր: Անոր գալուստին համար ամէնէն փութկոտ երազները կը հիւսէ Պ. Ռօմիուս, զմեզ յուսադրելով:

Այսպէս, մամա, երկուք ենք առ այժմ, և միշտ երկուք պիտի մնանք, կը վստահեցնենք զքեզ... մինչեւ որ տիկին Քլառան դայ:

Շատ երջանիկ եմ հա, անհոգ ըլլաւ. Ժիւլիս պահապան հրեշտակի մը պէս իր պաշտպան բազուկները չի հեռացներ երբեք վրայէս:

Ընդունէ իր սւ իմ որդիական զգացումները:

Աղգիկդ՝ ԼիՁի

Ն Ի Ն Ի Ն Օ Ր Ա Գ Ի Ր Ը

ԶՈՐԵՔՇԱՐԹԻ

«...կը հերքեմ թէ յանցաւոր ըլլայ անիկա: Պիտի բռնմ ձեզի թէ այս կինը սիրուն, հրապուրիչ ստեղծուած է, իր ժպիտներով մարդոյ սիրտը զիւթելու համար: Ուրիմն անպարտ արձակեցէ՛ք զայն իր սիրոյն պատճառաւ՝ իր ժպիտներուն պատճառաւ:

ԹՅՐԹՅՐԸ

Եւ արդարեւ անպարտ արձակուեցաւ այն կինը որ զաւկըներուն ձեռքէն իրենց հայրը խզած՝ կնոջմէն իր ամուսինը գողցած և հարիւրաւոր մարդոց քրտինքովը շահուած դրամները յափշտակելով՝ իր երջանկութիւնը, իր արդուղարդը միայն խորհած էր:

Անպարտ արձակուեցաւ որովհետեւ կը սիրէր, որովհետեւ հրապուր ունէր:

Ահաւասիկ կնոջ ընկերական էն մեծ յաղթանակը, և բուն իսկ փէմընիդմը շատերու համար:

Այսուհետեւ Ֆէմինիստները կրցածնուն չափ թո՛ղ աղաղակեն որ իրենք ալ էրիկ մարդոց պէս աշխատիլ կուզեն, փորձեն թող որքան որ կը յաջողին՝ աշխատութեանց նոր ասպարէզներ ոտնդծել, թող բողոքեն թէ էրիկմարդոց հաւասար նկատուիլ կ'ուզեն և հաւասարած նկատեն թող ինքզինքնին, եթէ հոն չեն գտնուիր արդէն :

Սակայն էրիկմարդուն հետ մոտակորական հաւասարութեան ո՛ր գէնիթին վրայ ալ գտնուին, երբե՛ք չեն կրնար ունենալ այն առաւելութիւնները զորս ունի ճշմարիտ կինը, որ կանացի չնորհ, հրապոյր ունի :

Երկու կնոջական գերագոյն զօրութիւններ :

Երբ այս առաւելութիւնները կորսնցնէ կին մը, ինչ որ անխուսափելի հետեւանքնէ Ֆէմինիզմին, ըլլայ այն կինը որ սիրել չի գիտէր, որուն հոգին գձուծ հաշիւներու բոյն մըն է, և փոխանակ պարիկներու երազանքը պատճառելու, անախորժ, պժգանքով լեցուն տպաւորութիւն մը կը թողու միայն :

Այն ատեն կը սկսի կնոջ բուն անկումը թէև երեւոյթէն բարձրացած կարծուի :

Եթէ Տիկին Մէրէլին ալ Ֆէմինիստներու պէս ծխեր, անոնց պէս օրն ի բուն վաղէր տողին անդին՝ չնչասպառ յոգնէր, անխնամք դէմք մը մուրտած ձեւքերով, հաստ կօշիկներու մէջ ամբողջութեամբ ոտքեր ունենար, ասպանովաբար մարդոց սիրտը հրապուրած պիտի չըլլար և ապահովաբար ներման պիտի չարժանանար :

Կը մտածեմ որ Ֆէմինիստ կին մը էրիկ մարդուն աստիճանակից ըլլալու բոլոր առաւելութիւններով պիտի կրնա՞ր այս յաղթանակը տանիլ :

Բնութիւնը կնոջ միակ գերբնական ձիրք մը տուած է. հրապոյր, որուն քով բոլոր երեւակայութեամբ բարձրութիւնները կ'անուշքանան :

Ֆէմինիստներու ըրածը դափնի տեսակ մը պակասութիւն՝ բնութեան դէմ մեղանչող ապերախտութիւն մըն է. քանի որ իրենց արուած յատկութեան արժանիքը չճանչնալով, կ'ելլեն էրիկ մարդոց կենցաղին կոշտութիւնները ձեռք բերել կ'աշխատին :

Տիկին Մէրէլի բնութեան դէմ մեղանչած չըլլալուն համար արդարեւ վարձատրուեցաւ :

Ուրեմն ո՞րը աւելի զօրաւոր է, Ֆէմինիզմը թէ կանացի չնորհը, որ կնոջ համար արդէն գերազանց պատուանդան մըն է :

Իրաւ որ շատ անխմատ է, երբ մաս մը կ'ինել այդ բարձունքէն իջնալ կը փախաքին, անփափկանկատութեան, ստորին հաշիւներու, տաժանքի, փոշիներու և հայհոյանքի ձորին մէջ :

ձոր մը ուր գացող կիները վստահ եմ թէ. ես դառնալ կը բաղձան :

Սակայն, սիրուն ֆէմինիսդ բարեկամուհիներս մի վշտանաք, ու ձեր խոփու նայուածքներով որ ձեր ազուրդ գէմքին ալ չվայլեր մի շանթահարէք զիս, և մի դատապարտէք որ՝ Մաղթադիւնէն ալ աւելի մեղապարտ կին մը իր դիւթանքներուն համար կը չքմեղացնեմ ու... ձեզ կը բամբասեմ. երբե՛ք :

Կ'երզնում... նուիրական ֆէմինիզմին վրայ որ ձեզ չեմ լամբասեր, միայն կնոջական հրապոյրին վրայ խօսեցայ, որովհետեւ զօրաւոր ապացոյց մը ունէի, և կ'արժէր որ քանի մը բառ ըսէի, որ ոչ հրապոյրին առաւելութիւնները բարձրացնելու հանգամանք ունի, ոչ ալ ֆէմինիզմը անչքայնելու նպատակ :

Արեւուն տակ նոր բան չիկայ կ'ըսեն մարդիկ, մինչ ես պիտի ըսեմ որ ամէն վայրկեան անախակալ սիրուն նորութիւններու կը հանդիպինք :

Մինչեւ հիմակ գիտէի որ դարձողը երկիրն է ոչ թէ արեւը. գիտէի որ մեր գրագէտները վիլլաներու մէջ չեն սպրկեր, գիտէի որ գարնան արշալոյսները աւելի պերճաշուք ու սիւքը աւելի մեղմ փայլալանքներ կ'ունենայ, կ'երեւտկայէի թէ մարդիկ ճամբորդութեանց շնորհիւ աշխարհի իմաստուններուն կարգը կը դասուին, սակայն բնաւ չէի լսած որ, այնչափ միամիտ մարդիկ կը գտնուին որ իրենց մէջ գտնուած սեւ աղանակի մը յարգը չի ճանչնալով ձեռքէ հանեն :

Ահաւասիկ նորութիւն որ մը ոչ Ամերիկայէն եկած է, ոչ ալ եանքիլ մը մէկ արտակարգ յղացումն է այլ... պարզապէս մեր գրականութեան մէկ ներկայացուցիչն է, որ Արեւ. Մանուշի վերջին թիւով այս յայտնութիւնը կ'ընէ, վերջերս Բարիզ մեկնող գրագիւտունի մը նմանցնելով սեւ աղամանդի :

Պզտիկ պատմութիւն մը այս առթիւ կ'իյնայ միտքս զոր ատենօք մամիկէս լսած եմ, և քիչ մը նմանութիւն ունի այս խընդրոյն հետ :

Մամիկիս ծանօթներէն մէկը փայլուն դիրքի տէր մարդ մը, շնորհիւ իր վաշխառուական դարձուածքներուն, շատ կարեւորութիւն տուած է եղեր ինքզինքին :

Մամիկս կը պատմէր թէ այս մարդը ամուսնանալու համար՝ պղտիկ հաշուով հարիւր մալաքօֆաւոր օրիորդներու ազջիկտես գացեր է. ամէն տուն դգալ մը անուշ ուտելով : Բայց աղջիկ մը իր գնահատումին չէ կրցած արժանանալ, այնքան հպարտ է եղեր իր դիրքին համար, և անտանելի կերպով յաւակնոտ իր գաղափարներուն մէջ :

Օրին մէկն ալ, անտէնիալ կերպով կը յետաձգէ ամուսնանալու նպատակը, ու կը մեկնի Դ. գիւղը՝ ուրկէ լուր կուգայ որ իւրեն պարտական գիւղացիներէն մէկը՝ սնտնկանալու մօտ է:

Պարտականին ու սլարտապահանջին միջեւ պարզուած տեսարանը թէեւ մամիկի պատմած էր, սակայն մոռցած ըլլալու համար բուն նիւթին անցնելով, ըսեմ թէ Պ. քաղաքացին՝ իրրեւ մեծահարուստ մէկը, իրրեւ գիրքի տէր մարդ, իրրեւ առեւտրական հեղինակութիւն ունեցող անձ՝ ձգտարտապէս կ'ատուածանայ պարզուել գեղջուկներու աչքին:

Անոր քով նստիլ, անոր սեղանակից ըլլալ, անոր հետ խօսիլ, ամէնէն փայլուն պատիւը, էն մեծ շնորհքը կը նկատուի եղեր գիւղացիներուն համար:

Իրիկուն մը, գիւղ հասնելէն մէկ երկու օր ետք, տարիքոտ մշակ մը քանի մը ընկերներով՝ իրրեւ գիւղին ներկայացուցիչները՝ կ'երթան իրենց խոնարհ մեծարանքները դնելու մեծանուն քաղաքացիին առջեւ:

Խօսակցութեան մէջ, ինչպէս կը պատահի, գիւղացիներէն մէկը կը պատմէ թէ, այդ օրը, արտը հերկած պահուն, գեղինով կարմիր գոյն ունեցող մետաղի կոյտ մը գտած է, լայց ինչ ըլլալը չհասկնալուն մէկգի նետեր է:

Մեր քաղաքացին կը հետաքրքրուի, հողին մէջէն, կոյտ մը մետաղ գեղին, կարմիր գոյն ունեցող, մի գուցէ... եւ բերել կուտայ:

Կը զննէ, կը դիտէ, ասդին, անդին կը դարձնէ ու վերջապէս վճռական չեշտով մը կ'աղաղակէ՝

— Միամիտ գեղջուկներ, այս կոյտը ոսկի է ոսկի և դուք յարգը չէք ճանչցել:

Երեւակայեցէք ինչ յուզում պատճառներ է այդ յայտնութիւնը խեղճուել գեղջուկներու միտքին մէջ:

Սակայն ինչդիրը ստուգուելէ ետք կը յայտնուի թէ՝ պարզ երկաթի կտոր մըն է եղեր մշակին գտածը:

Այսպէս ալ մեր գրականութեան մէջ ինկած սեւ աղամաններն համար ալ՝ չարամիտները կ'ըսեն թէ Թեյքսի կեղծ աղամաններէն է եղեր:

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏՔ Է ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Ս. Ռ. Ա. Զ. Ի. Ն. Մ. Ա. Ս.

ԿԻՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ՊԼՈՒԹ ԵՐԿՐՈՐԳ

ՍԵՌԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ.—

ԼԱԻ ԸՆՏՐԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Հեղինակ ԲՕԼ ՄԱՆԹԷԿԱՅՅԱ

Մարդաբանության ուսուցիչ եւ ակադեմիկոս Իսախանյան Ժեմալիյան

Երկու մեծ ուղիներ կ'առաջնորդեն ամուսնական աղիտաբեր «այո՛»ին, ահարկու միալմանկ մը, որ մեր երջանկութիւնը կը վճռէ, այն «այո՛»ին՝ որ կրնայ դրախտը պարգեւել մեզ երկրի վրայ եւ կամ դժոխքը՝ օրը ամբողջ քսանըչորս ժամ, ու ասիկա՝ տարուան երեք հարիւր վախճաններէն օրուան մէջ անընդհատ։ Կամ նախ սէր եւ ապա արնունութիւն։ Եւ կամ նախ արնունութիւն եւ ապա սէր։

Ո՛րն է լաւագոյնը այս երկու ուղիներուն. արդեօք ա՛յն որ երկու հոգինոց դրախտը կ'առաջնորդէ ապահովութեամբ։

Անտարակոյս, տեսականօրէն, սա պատասխանը կրնայ տրուիլ. նախ սէր եւ ապա ամուսնութիւն։

Սակայն, գործնականին մէջ, միշտ այսպէս չէ։ Շատ մը սիրային ամուսնութիւններ գէշ վախճան կ'ունենան. մինչ պատշաճ ճութեան կանոններով կնքուած ամուսնութիւններ, ուր բանականութիւնը աւելի զօրաւոր կը բրդի քան սիրտը, լաւ վերջաւորութիւն մը կ'ունենան։

Ինչո՞ւ այսպէս։ Եթէ երբեք տեսականը ճշմարիտ է՝ պարտի գործնականին հետ համաձայն գալ. քանի որ գործնականը կը հեկառակի տեսականին, սխալի մը արդիւնք պէտք է եղած. ըլլալ։ Այդ հակասութիւնը դիւրաւ կը բացատրուի, երբ մտքի առջեւ բերուի սա պարագան թէ սէր կը կոչեն կին մը վայելելու տենչանքը, քանի որ այդ տենչանքը ինքնին չի բաւեր ամուսնի մը երջանկութեան։ Իրենց ճշմարիտ անունով կոչեցէք սէրն ու բոլորապէսութիւնը, այն ատեն իսկոյն մէջտեղէն պիտի վերնայ

չփոթեցինք. այն ատեն իր բովանդակ գեղեցկութեան մէջ պիտի փայլի սա նուիրական վարդապետութիւնը. նախ սէր եւ ապա ս. մոսկովիտներն:

Երբ բուռն սէր մը կը զգայ մարդ եւ կը հարկադրուի քաղաքապետարան դիմել՝ իր տենչացած կնոջ ամուսինն ըլլալու համար, նոյն իսկ ամէնէն կարծրասիրտ ցովակետցը, ամուսնութեան ամէնէն թունդ հակառակորդը կնոջական առաքինութեան ու Օրինադրքին առջեւ կը ծռէ գլուխը, եւ կ'ամուսնանայ:

Խորատուբորտ ճամբայ մըն է, դահալէֆներով ու որոգայթներով լեցուն, որ կրնայ երջանկութեան ուղին առաջնորդել երկու հոգիներ: Մերթ զգայարանական տենչանքին տակաւ կ'ընկերանայ սրտերու աղնիւ դաշնակցութիւնը, եւ կը պատահի որ անօթութիւնը յագենալէն յետոյ իմացականութեան ու գործի աւելի փափուկ համադամներու ակորժը կը մնայ: Բղջախոհութիւնը սիրոյ փոխակերպել՝ տաժանելի աշխատութիւն մըն է, բայց արժանի՝ կանացի նուիրական առաքինութեան: Ու կինը յաճախ կը յաջողի այդ բանին մէջ: Սակայն պէտք է որ գերազանց կին մը ըլլայ՝ անյաջող չելլելու համար, տեւական զգացումներով ու մտածումներով օժտուած, երբ սիրային վայելքը հանդարտեցուցած է զինքը եւ տարիքն ալ քօղարկած՝ իր գեղեցկութիւնը: Լաւագոյն կ'ըլլայ որ իր ամուսինը ունենայ ընտիր հոգի մը, կարող՝ զնահատելու այդ յարատեւ ու ստոյգ առաքինութիւնը, ձեւին գեղեցկագիտութենէն դաս հոգիին տեսլականութիւնը վայելելու համար:

Գերազանց անձերն ու ընտիր հոգիները բացառութիւն կը կազմեն. էրիկներու եւ կիներու անհամար հօտը, որոնք ամուսնական «այո՛»ին յանգած են հեշտասիրութեան ճամբով, ընդհանրապէս սա կարծիքը ունին թէ տրուած յոգնութիւնը չարժեք. հեշտութեան առաջին հրթիռը արձակելէ յետոյ՝ արդարեւ կը սկսին տապալակիլ ձանձրոյթի եւ սեռական բիրտ ընտանութեան ճախճախուտքին մէջ: Կինը մերթ կը յաջողի վառ պահել էրկան տենչանքները, արծարծել զանոնք իր անուսու պչրասիրութեամբ, բայց ինք կ'այրի կը մըկի, ու նողկանքը կրնայ վրայ համիլ, այնքան անտեղիտալի կերպով որքան ճարտար եղած են անոր դէմ պայքարելու համար ի գործ դրուած միջոցները:

Միայն սեռական տենչանքէ թելադրուած ամուսնութիւն մը, լոկ բղջախոհութեան հացով մնած, չառ ողորմելի ու գժուճ բան է. խիստ հաղուադէս կերպով հոգեկան անդորրութիւն կը պարգեւէ. ամէնէն ռամիկ ու սեռական տենչանքի լիովին անձնատուր մարդիկն անդամ իրենց էութեան մէջ բան մը ունին որ

կ'ընդվզի այդ մնայուն անասնականութեան դէմ, անիկա ձայն կը բարձրանէ՝ մարդկութեան աւելի յարմար մտունդ մը պահանջելով: Մարդն ալ խողին պէս կը տապալի տիգրին մէջ, սա տարբերութեամբ որ առաջինը կը սիրէ մաքրուիլ, աւ իր աղբին վրայ կծկտած, գիտել երկինքը: Պէտք է աւելցնել որ ամուսնութեան հայրական արժանապատուութիւնը ա'լ աւելի կը շեշտէ պատասխանատուութեան զգացումը երկու ամուսիններուն մէջ, կ'արծարծէ ու կը զարգացնէ մարդուն բեղմնաւորիչ ուժը, բազմատանի կենդանիին պէս: Ընտանիքին հոգեկանութիւնը կ'ազդէ ամէնէն անտաշ լնաւորութեանց, ամէնէն անզգած ջիւղերուն վրայ, ոգեւորելով այն միջավայրը ուր կ'ապրին, իրենց գլխուն վերեւ տեսնելով կապոյտի ծուէն մը:

Վա՛յ այն մարդուն որ իր կինը լաւ մը դիտելէ յետոյ առանձնութեան, մէջ, կ'ըսէ մտովի:

— Իմ կեանքի ընկերուհիս է՞ դ'մըն է միայն:

Վա՛յ այն կնոջ — աւելի գէշ իրեն համար —, որ իր էրիկը դիտելով կը մրմնջէ մռայլ ու դողդոջուն շեշտով մը:

— Ամուսինս արժւ մըն է միայն:

* * *

Ձկայ մարդ մը որ համարձակի իր բարեկամներուն կամ ինքզինքին խոստովանելու թէ կնոջ մը հետ կ'ամուսնանայ՝ վայելելու համար զանի: Եթէ այդպէս ալ ըլլայ, ամօթխածութիւնն ու հպարտութիւնը իրարու հետ կը պայքարին, և չնորհիւ այն հանձարեղ հնարքներուն, որոնցմով դիտենք այնքան ճարտարօրէն մեր կեղծիքները պարտկել մեր խղճին առջեւ, տարփոսնքի համոզկեր չեղտով մը կ'ըսենք:

— Կը սիրե՛մ զայն:

Եթէ գիտարին է, մէկ ակնարկով, ոսկին զանազանել նմանութիւն (similor) ճշմարիտ աղամանդները՝ կեղծ աղամանդներէն, ա'լ կրնաք երեւակայել թէ դիւրին բան չէ ազուր մսի նկատմամբ զգացուած տենչանքը զանազանել ճշմարիտ սէրէն: Սակայն հոտ է որ կը գտնուի ամէնէն վտանգաւոր խարակներէն մէկը, ուր կ'ընկղմի մարդկային երջանկութիւնը՝ դոյութեան և ոչ-դոյութեան միջեւ մշուած պայքարին հետեւանօք: Մեր էութեան մէջ կատարուած այդ ճակատամարտին ատեն է որ կ'ուզենք գիտնալ թէ «ամուսին» նուիրական անունը պէ՞տք է տանք մեր տենչացած կնոջ:

Իմ դրքերէս մէկուն մէջ համարձակած եմ այդ մասին խորհուրդ տալու ամուսնանալ վախադողներուն, սորվեցնելու համար ճշմարիտ սէրը, որ կը պարուրէ ամբողջ մարդկային էութիւնը,

նկատել տարփական մարմաջէն, որ զգայական է լուի: Քանի որ այդ խնդրին լուծումը չառ էական է կին առնելու արուեստին մէջ, ինչպէս կը կարծեմ, թոյլտուութիւն պիտի լսնդրեմ մանրադնին մանրամասնութեանց մէջ մտնելու:

* * *

Միշտ զգուշացէք յեղակարծ տպաւորութենէ մը, մանաւանդ երբ երկար տունն ժուժկալ կեանք անցուցած էք, և մանաւորապէս՝ եթէ նորապի աղջիկը տեսած էք սրտահանդէսի հագուստով, կամ հոլանի, ինչ կերպով որ ըլլայ:

Սիրոյ մէջ ալ, պէտք է որ ինքնագիտակից ֆիլիւ կոչում ընէ գինով ֆիլիւրի, ու ասիկա՝ աւելի ի նպաստ սիրոյն քան թէ մտքին:

Ոմանց անբարոյական կը թուի այդ բանը, բայց ինծի համար այդպէս չէ, երբ մարդ զգայականութեան հատուցանելէ յետոյ իր հարկը, կ'ուզէ նորէն տեսնել իր ըզձացած կինը: Ընդհանրապէս, խոհեմութիւն կը համարիմ այդ բանը:

Եթէ երբեք առանց տարփական ակորժի, զեղեցիկ ու ըզձալի գտնէք զանի, ձեր զգացած սէրը խորունկ է այն ատեն և կ'արժէ խզձալիտ ուսումնասիրութեան մը ենթարկել զայն:

* * *

Եթէ կը վախճաք նորապի աղջկան մը սիրահարուելէ և պաշտելն արամալիւր չէք ամուսնանալու, փութացէք տեսնելու այն աղջիկներն ու կիները, որոնք նշանաւոր են իրենց գեղեցկութեամբ, շնորհալիութեամբ, վայելչութեամբ, և զանոնք բաղդատեցէք ձերինն հետ: Եթէ երբեք անոնք ու ե փափագ չարթնցընեն ձեր մէջ, փութացէք լրջօրէն նկատի առնել ձեր սէրն ու անոր բովանդակ խորութիւնը:

Այս ամէնը ֆիլիւքական սիրոյն վրայ կը դառնայ միայն, եւ եթէ երկարօրէն կը խօսիմ այս մասին, պատճառը ուս է որ առաջին բաց դուռն է անիկա էրիկ մարդու մը և կնոջ մը համար, ուր առաջին անգամ զիրար կը դիտեն: Չեմ ուզեր ըսել թէ միակ դուռն է՝ ուրիշ պէտք է անցնիք, աղիտաբեր «այո՛» ին յանգելու համար: Լաւ կ'ըլլայ որ նախատեսեալին մէջ համբերատարութեամբ սպասէք մինչեւ այն ատեն, երբ ներքին սնեակները բացուին ձեր առջեւ, ուր պիտի ապրիք ձեր ամբողջ կեանքին մէջ:

(Շարունակելի)

ՄԱԹԻՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ՁԵՆԱԳՈՐԾԻ ԲԱԺԵՆԸ

ՊՈՒԻԺԵԱՆ ՏԱՆԹԷԼԻ ՆՄԱՆՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԹԱՇԿԻՆԱԿՅԱՐԸ

«Կոո Պոխժ»ի այս նմանողութեամբ տանթէլը, կը չինուի լաջն ու թեթեւ երիզներով (շաւե)։ Աշխատութիւնը քիչ ըլլալով՝ քան բուն Պոխժեան տանթէլը, աւելի հաճելի է, և աւելի թեթեւ ժամանցի համար։ Թերեւս ասիկա տանթէլներու ամէնէն զիւրինն ալ է, վասն զի պարզապէս կարէ մը տարբերութիւն չունի զրեթէ։ Փոխոխական անկողնիւնները դժուածքին համեմատ կը չինուին, և արդէն մեր պատկերը մանրամասնօրէն կը ցույցնէ այդ ամէնուն ձեւը։ Միայն անկողնիւններուն մէկ եզերքը թելով մը լոթոտուած է, զոր ուղուած չափով կը քաշէք, մինչև ուր յարմարի իր ձեւին։ Անկիւնի տերեւները զատ զատ և խնամքով կը բանուին իրենց տեղերուն յարմարութեամբ։ Այս ամէն շաւեները իրենց տեղը

տեղաւորելէն յետոյ, կը մնայ միայն զանի բռնել քօֆօ կոչուած անկողնիւնով մը որ շատ բարակ ըլլալու է:

Կը մնայ նաև այս տանթէլը առնել քառակուսի պաթիսի կտորի մը վրայ, նախ զայն թերակարելով, ապա մանր կարերով կը բռնէք, աւելորդ մասերը եզերքներէն կտրտելով, ու խնամով կ'արդէք:

Ամէնէն նորաձեւ և տոկուն թաշկինակը ունեցած կ'ըլլանք այսպէսով:

ՍՕՖԻ ԽԻԻՏԱՎԻՐՏԵԱՆ

ԿԱՅՍ. ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

Ծաղիկի նախորդ թիւը հրապարակ ելած էր արդէն, երբ ուրախութեամբ իմացանք թէ Վեհ. Սուլթանը զնահատելով Առեւտրական Սենեակի անդամ Ազն. Տիգրան էֆ. Մանուկեանի բարեօք ծառայութիւնները, բարեհաճած է Սանիէի աստիճան չընորհել Ն. Ազնուութեան:

Կայսերական այս զնոհատումը խնդութեամբ համակած է ամբողջ ծանօթները համակրելի և բարեսէր վաճառականին, որ Առեւտրական Սենեակին անդամակցութենէն զատ, կտտարեալ ձեռնհասութեամբ և անձնուիրութեամբ կը վարէ նաև Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան պաշտօնը:

Ծաղիկ իր սրտազին շնորհաւորութիւններն ու խնդակցութիւնները կը փութայ յայտնել այս ուրախ առթիւ իր ազնուամեծար բարեկամին:

ՆՅԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

Հաճոյքով լսեցինք նշանախօսութիւնը Տիար Երուանդ Գալբաքճեանի՝ Օր. Հախիսիմէ Ծատուրեանի հետ, որ տեղի ունեցեր է նախընթաց շաբթու: Տիար Գալբաքճեան՝ Կայս. Գեղարուեստից վարժարանի ճարտարապետական վերջին կարգի փայլուն և զարդացեալ ուսանողներէն և Օր. Ծատուրեան ալ՝ շնորհալի ձիրքերով օժտուած օրիորդ մը ըլլալով, ապահովաբար ընտանեկան երջանիկ բոյն մը պիտի կազմեն, որուն համար այժմէն կը փութանք մեր մաղթանքները բնիկ երկու կողմին ալ:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ,
բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ
մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցա-
նէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ
տաղաւակի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս Ի Ն Կ Է Ր

Հայրայրիջ ԿԱՅՍ. ՊԱՆԱՏԱՆ The Singer Manufacturing Co
մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամէնէն աւելի կատարեալ-
գործուածը, հաստատունը եւ զիւրագործածելին ըլլալուն՝ բո-
վանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ:

Ձեռքի, ոտքի, ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն

մեքենաներ կը գտնուին:

ՍԻՆԿԷՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Ընկերութեան
վաճառատանց մէջ՝

ԲԵՐԱ { 1. Մեծ իողոց, Պօն Մառէի դէմ, Թ. 343 և 343 կրկին.
2. Մեծ իողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.

ԿԱՆԱԹԱ { 1. Սինկէր խան. Թիւնէլին ետեւը.
2. Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ.

ՊՈԼԻՍ { 1. Սուլթան Համամ, Թ. 2
2. Սուլթան Պէյազիտ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13

ՍԿԻՏԱՐ { 2արշը Պօյու, Թ. 120.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կատարեալ երաւիաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկէրի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ
Փողոց, Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւզօղլուի տունը:

9—50

Ս Ւ Ս Ո Ն Գ Ս Բ Ա Մ Ա Ճ Ե Ա Ն

Բ Ա Ր Ե Կ Ի Ր Թ Ա Ղ Ջ Ի Կ

Պատկերազարդ Ընթերցարան Աղկաճց Վարժարաններու համար

Յառաջաբան-Նամակ Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԷ

ԹԱՐԳՄ. ՅԲԱՆՍԵՐԻՆԷ

Գեղեցիկ նորութիւն մըն է աղջիկներու Ընթերցարանը՝ որ կը
բովանդակէ շահեկան ընտիր խորհուրդներ ու խրատներ, իդական
սեռի կրթութեան մասնաւոր խնամք տանող տեսուչներու եւ հայ-
րերու նկատառման արժանի դործ մը:

Գին կիսալաթի 5 դրուշ, ամբողջ լաթակաղմ 7½ դրուշ, լա-
թակաղմ ոսկեղօծ 10 դրուշ: Գաւառներէ յանձնարարութիւնք
փութով կը կատարուին: Կեդրոնատեղի՝ Կ. Պոլիս, Հաճօրուլօ
խան, Թիւ 24:

7—10

ՀՈԶԱԿԱԻՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Խ Ա Ձ Ի Կ Ժ Ա Մ Կ Ո Ջ Ե Ա Ն

Պօլիս, Պանդե Գաբու, Պողաջանիկն դեմ, Սթանպոլ խան
Թիս 4, 5, 6,

Մայրաքաղաքիս ատամնաբուժական դասին մէջ պատուաւոր
դիրք մը գրաւող Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեան, այս անգամ Եւրոպայէն
ու Ամերիկայէն յատկապէս բերել տուած նոր դրութեամբ գործիք-
ներով և իրեն յատուկ եղող ճարտարութեամբ, առանց ոեւէ ցաւ
զգացնելու, ակնթարթի մէջ կր հանէ փոտած և ամէնէն դժուա-
րին ակոսներու Առջեւի փոտած ակոսները առանց հանելու ար-
մատներու վրայ կը զետեղէ բնականէն քնաւ տարբերութիւն չու-
նեցող պտուտակաւոր ակոսներ. Բերնին ետեւի կողմը լեցուիլը
անկարելի եղող արմատներու վրայ, ոսկի կամ բլաթին քուռօններ
կ'անցընէ: Նաեւ քառչուրի, բլաթինի, ոսկիի վրայ շարուած տկ-
ոսներ կը չինէ բնականին յար եւ նման:

Խաչիկ էֆ. Ժամկոչեանի սկզբունքն է

Պատուաւորութիւն, Ուղղամտութիւն եւ Մաքրութիւն ինչ որ ան-
հրաժեշտ պայմաններ են ատամնաբուժի մը համար:

Չ Ա Փ Ա Ի Ո Ր Գ Ի Ն

Վկայեալ աղքատաց ճրի

27—50

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յ Ա Ն Գ Ա Ր Ա Ն

ՆՈՅՆԱԶՍՆ ԵՒ ՆՈՅՆԱՅԱՆԳ ԲԱՌԵՐՈՒ

Պ. Խ. ԹԷՐԶԵԱՆ

Այս նոր հրատարակութիւնը կարեւոր ազդակ մէ ամէն անոնց
որոնք ոտանաւոր բանաստեղծութիւններ գրելու հետամուտ են եւ
կը նեղուին յաճախ յանգերու սովէ: Դրգոյկը, մաքուր տպագրու-
թեամբ եւ դեղեցիկ կաղմով հրապարակ ելած է արդէն եւ կը
ծախուի 4 դահեկանի, ամէն գրավաճառաց քով:

6—10

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԹԷՅԻ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

ՄԻՇՏԱԺԱՆ ՈՒ ԹԱՄՄ ԵՆ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԸՆՏԻՐ, ԱԺԱՆ

ԵՒ

ՀՈՏԱԻԷՏ ԹԷՅԵՐ

Կ. Պօլիս, Պանդե Գաբու, Ճելալ-Պէյ խան, քիս 10

27—50